

LA PRIMERA IMATGE DE L'UNIVERS

La primera imatge de l'Univers és la de molts pobles de l'Antiguitat i també la que solen tenir els pobles primitius i els nens petits, la gent senzilla desconixedora del tema i fins i tot la que a vegades es té en somnis: és la versió "innocent" i ingènua que es troba molt ben reflectida en l'obra "Història Vera" de l'escriptor grec Lluçia de Samosata, allà per a l'any 165 de la nostra era. Aquesta novel·la narra un viatge a la Lluna, on el protagonista hi és portat per un remolí de vent, i per tant es pot considerar un llunyà precedent de les històries de ciència-ficció. El més interessant és la descripció que s'hi fa del cel: l'heroi troba la Lluna lluminosa i brillant, i a distància -però més a prop que des de la Terra- veu altres mons refulgents. A sota seu contempla la Terra, el seu món.

És a dir, que se suposa que l'aire omple tot l'Univers, que *a dalt* i *a baix* són iguals a tot arreu, i els cossos celestes estan força propers els uns dels altres, un cop arribats a les regions siderals. A més, tots aquests món estaven habitats per vida i per éssers intel·ligents i fins i tot humans, amb característiques tretes tant de la mitologia com de les propietats aparents dels respectius planetes vistos des de la Terra: bells i amorosos a Venus, bel·licosos a Mart, àgils i inquietos a Mercuri, grans i senyorívols a Júpiter, gent trista d'un planeta molt fred i fosc a Saturn...

Una altra opinió molt estesa de forma natural és la que fa del cel la mansió dels déus o almenys d'entitats sobrehumanes (àngels, herois), mentre que la superfície de la Terra és el terreny dels homes, i a sota de la superfície, de l'infrahumà: al fons de l'oceà habiten els grans monstres marins i el subsol de la Terra (coves, volcans) és la zona dels morts i els dimonis.

El mateix Aristòtil (384-322 AC) distingia un món suprallunar, perfecte i etern, i un món sublunar imperfecte i temporal, la frontera dels quals és la Lluna, que té característiques d'un i altre, ja que malgrat ser permanent és variable, tot i que de forma regular. Fins i tot es considerava que si la Terra estava composta de 4 elements (terra, aigua, aire i foc), el firmament en posseïa un, l'èter, que era el que el feia immutable, i que no es trobava aquí a la Terra, tot i que hi havia alguns elements comuns als dos móns, com el foc i potser l'aire.

I els filòsofs estoics es feien ressò d'un pensament bastant general quan afirmaven que el cel estrellat era "el rostre visible de Déu".

Aquesta concepció de l'Univers anava lligada primer a la impressió que la Terra era plana, "el gran teatre del món", rodejat per una semiesfera, la volta celeste. Però molt aviat es sabé que la Terra era esfèrica: els vaixells vistos a l'horitzó desapareixien per la part inferior, i apareixien per la part superior; si es viatjava molt cap al sud es veien unes estrelles diferents ... Llavors la Terra es dividí en 5 zones: la Freda nord, la Temperada Nord, la Tòrrida, la Temperada sud i la Freda sud. Es coneixia que a la zona freda hi vivia gent entre els gels i la neu, però es pensava que la zona Tòrrida arribava a ser inaguantablement calenta i, per tant, incapaç de suportar la vida humana, de manera que la calor i els deserts la feien impossible de creuar. Per tant els habitants de la zona Temperada nord no podrien conèixer mai la zona Temperada sud, que se suposava o deshabitada o poblada per exòtics pobles, els antípodes, dels quals no es veia molt clar com podien anar "de cap per avall".

Fou la ciència la que canvià aquesta visió del món.

(publicat a El 9 Nou el 4 de maig de 1998)